

Kyrie eleison!

VISSZHANG - LXIV. évfolyam, 19. szám, 2020. május 8.

Ezekkel a szavakkal fejeztem be itt majd' két éve a közművelődési intézmények és munkatársaik nemzeti-keresztényi cselédsorba tagolásáról szóló írásomat (A „*kereszténydemokrácia*” közművelődése, *ÉS*, 2018/26., jún. 29.), és e könyörgés most aktuálisabb lett, mint valaha volt. Az érintettek köre ugyanis bővült a múzeumi, levéltári, könyvtári és az előadó-művészeti ágazatok (színházak, táncegyüttesek, szimfonikus zenekarok) alkalmazottaival.

Aggódásunk alapja az a törvénytervezet, amelyet Semjén Zsolt nyújtott be 2020. április 14-én, 22 óra 41 perckor a parlamentnek. *„Csend vala, felleg alól szállt fel az éjjeli hold...”* A törvényjavaslat címe: *A kulturális intézményekben foglalkoztatottak közalkalmazotti jogviszonyának átalakulásáról, valamint egyes kulturális tárgyú törvények módosításáról.* A javaslat lényege, hogy a fenti ágazatok munkatársainak október 31-én megszűnik a közalkalmazotti státuszuk, és november 1-től a munka törvénykönyvének előírásai vonatkoznak rájuk. Rögtön meg kell jegyezni, hogy e változást – a tevékenység karaktere miatt – legkevesbé érzem drámainak az előadó-művészet területén, ám egyértelműen értelmetlennek és károsnak a többi ágazatban.

*

A tervezet előéletét teljes homály fedi: semmilyen szakszervezet és szakmai szervezet nem tudott róla. Már a napvilágra kerülése is ellentmondásos, hiszen még a Magyar Köztisztviselők és Közalkalmazottak Szakszervezete is csak egy másik szervezet (Budapesti Művelődési Központ) honlapjáról mutathatta be a dokumentumot. Arra máig nincs magyarázat, hozzájuk hogyan került, és miért épp hozzájuk...

A társadalmi egyeztetésekről szóló törvény (2010:CXXXI.) 10. § (1) bekezdése így szól: „A tervezetet a kormányzati szervekkel való egyeztetésre bocsátással egyidejűleg úgy kell közzétenni, hogy a tervezet céljához és hatálybalépéséhez igazodóan megfelelő idő álljon rendelkezésre a tervezet érdemi megítéléséhez és a vélemények kifejtéséhez, továbbá a jogszabály előkészítőjének arra, hogy a beérkezett véleményeket, javaslatokat érdemben mérlegelhesse.” Ehhez képest arról ír honlapján a Közgűjteményi és Közművelődési Szakszervezet (KKDSZ), hogy „az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) 2020. április 9-én, Nagycsütörtökön este 19:45-kor küldte el »társadalmi egyeztetésre« (...) azt a törvénytervezetet, mely majdnem valamennyi tagunk közalkalmazotti jogviszonyát érinti, és erről a törvénytervezetről 2020. április 14-én, kedden – a négynapos ünnep utáni első munkanapon – reggel 8:30-ig várja a társadalmi partnerek, így a KKDSZ véleményét is”.

De nem volt több ideje a többi szervezetnek sem. Erre találta azt nyilatkozni Fekete Péter államtitkár, hogy „volt rá idejük az ünnepek alatt. Mikor, ha nem olyankor, mikor épp a számítógép előtt ülünk.” Teljesen jogosan írta erre a KKDSZ: „A »jó stílusérzékkel« húsvét ünnepének előestéjén az utolsó vacsora napján az érdekképviseltekhez véleményezésre eljuttatott tervezet, ha megvalósul, valóban a kulturális szolgáltatások utolsó vacsorája lesz, melyet logikusan csak a kivégzés követhet.”

A szűk határidőhöz képest csak gratulálni lehet az EMMI munkatársainak, akik kedd reggel fél 9-től vérrel-verejtéssel feldolgozták és beépítették – ja, nem! – a beérkezett véleményeket, hogy estére kelvén Semjén Zsolt már be is adhassa... Hogy ez már az ítélet volt, nem a vádirat? Így megy ez Orbanisztánban... Az is valószínűsíthető, hogy e sorok megjelenésekor már hatályba is lépett.

*

Természetesen számos kormánypárti indoklás olvasható, sőt, velük egyetértő színházigazgató is, igaz, utóbbi – minisztériumi engedély hiányában – név nélkül. Véleményük két csoportba rendezhető – leszámítva az ideológiai és/vagy piacgazdasági maszatolásokat.

Az egyik érvrendszer szerint a közalkalmazotti bértábla nem teszi lehetővé a minőségi munka honorálását, nem tudják inspirálni a többletteljesítményt. Az ezt hangoztatók vagy nem ismerik a közalkalmazotti törvényt (Kjt.), vagy szándékosan csúsztatnak – netán mindkettő. A Kjt. most is lehetőséget ad az igazgatóknak a bértáblát korrigálni: 1. a jól dolgozót a kötelező három év helyett két év után előresorolhatja, s ezt akár két évente megteheti (65. § /3/); 2. ún. munkáltatói döntésen alapuló illetményben részesítheti (67. § /1/). Tehát nem önmagában a bértábla, hanem egyrészt annak 2008 óta tartó „befagyasztása”, illetve másrészt az így adható bér fedezetének hiánya okozza az alacsony béreket. Erre pedig nem orvosság ez a változás.

A másik érvrendszer így hangzik L. Simon László előadásában: „Van félnivalója annak a múzeumi dolgozónak, aki reggeltől estig kiállításrendezéssel és katalogizással foglalkozik? Nincs. Csak annak van miért aggódnia, aki havi két műtárgyleírasi dokumentációt ad le. El lehetne ilyen képzelni piaci környezetben? (...) Én, amikor az Oktatási és Kulturális Bizottság elnökeként vettem a fáradságot arra, hogy minden megyei múzeum, könyvtár, levéltár és oktatási intézmény éves beszámolóját végignézzem, többször rákérdeztem, hogy XY, aki még a saját múzeumi évkönyvében sem publikált egy sort sem tizenöt éve, miért van még a helyén, mindig azt a választ kaptam, hogy mert a közalkalmazotti törvény nem teszi lehetővé az elbocsátását...”

Hasonlóan nyilatkozott Fekete Péter is: „Azokra a könyvtárosokra, akik nem csinálnak semmit, nem lesz szükség. Azok a könyvtárosok, akik aktívan kitalálják, hogy hogyan lehet új és új programot hozni, ők nagyon sok pénzért ott fognak tudni maradni.”

A probléma megegyezik az előzővel: az urak vagy nem ismerik a kulturális törvényt (1997:CXL), vagy egyszerűen mellébeszélnek – gyanítom, mindkettő. Az ugyanis minden intézménynél – többek között – ezt mondja ki:

„50. § A fenntartó az e törvényben foglaltak alapján

a) meghatározza és jóváhagyja a muzeális intézmény éves és középtávú feladatait, így különösen stratégiai tervét, munkatervét és beszámolóját, fejlesztési és beruházási feladatait,

b) költségvetési szervként működő muzeális intézmény esetén kiadja annak alapító okiratát, jóváhagyja szervezeti és működési szabályzatát,

c) biztosítja a muzeális intézmény működési engedélyében meghatározott szakmai besorolása szerinti feladatait, valamint a kulturális örökség védelméről szóló törvényben meghatározott feladatait ellátásához szükséges személyi és infrastrukturális feltételeket...”

Világosan látszik, hogy az intézményi alapidokumentumok, a szervezeti és működési szabályzat részeként a munkaköri leírások jóváhagyásával szakmailag is jól behatárolható a szakalkalmazottak tevékenysége. Ehhez persze releváns belső dokumentumokat kell fogalmazni, pongyola szóbeliséggel valóban nem védhető az igazgató munkajogi lépése. A pénzügyi gazdálkodás az önkormányzat *költségvetési kontrollja által*, a szervezet munkajogi világa *a Kjt. által*, a szakmai tevékenység *a kulturális törvény által* kellő garanciarendszerrel bástyázta körül az intézményi formát. Ez a három pillér olyan *objektív* garanciarendszert jelent, amely a fenntartó, a szervezet s nem utolsósorban a használók kulturális érdekeit egyaránt képes védeni. Most is adottak tehát a keretek a minőségi kultúraközvetítésre, csak ehhez az állami támogatások rendszerének kellene megváltozni. Felelős kulturális politika nem fogadhat el olyan szervezetet működési alternatívaként, amelynél semmilyen objektív garancia (*értsd: jogszabály*) nem védi a kultúraközvetítés minőségét, és kizárólag a mindenkori vezető személyes minősége (szakmai és emberi tisztessége, fölkészültsége) jelent szubjektív garanciát.

*

Mindez persze csak a jogi része az egész szemfényvesztésnek. Mert bár senki ne higgye, hogy majd a Fekete Péter által említett „nagyon sok pénz” valaha is lesz – s ha lesz is, elbocsátásokkal és feladatvesztésekkel –, a baj sokkal nagyobb.

Az eddig soroltak eltörpülnek ahhoz képest, ami a tervezet egyik alapeleme – ha nem legfőbb célja. Eddig a kulturális törvény 3. §-a így szólt: *„Az állami és a települési önkormányzati fenntartású muzeális intézmény, könyvtár és közművelődési intézmény nem lehet elkötelezett egyetlen vallás, világnézet vagy politikai irányzat mellett sem.”* A tervezetben viszont ez a módosítás olvasható: *„A Kultv. 3. §-a helyébe a következő rendelkezés lép: „3. § Az állami és a települési önkormányzati fenntartású muzeális intézmény, könyvtár, közművelődési intézmény és közösségi színtér elkötelezett az Alaptörvényben rögzített alapelvek mellett.”* Csak néhány mondat illusztrálásként:

„Isten, áldd meg a magyart! ...Elismerjük a kereszténység nemzetmegtartó szerepét. ...Tiszteletben tartjuk (...) a Szent Koronát, amely megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és a nemzet egységét. ...Hazánk 1944. március tizenkilencedikén elveszített állami önrendelkezésének visszaállítát 1990. május másodiktól, az első szabadon választott népképviselő megalakulásától számítjuk. ...A Magyar Szocialista Munkáspárt és jogelődjei, valamint a kommunista ideológia jegyében kiszolgálásukra létrehozott egyéb politikai szervezetek bűnöző szervezetek voltak, amelyek vezetői el nem évülő felelősséggel tartoznak.” Eszenciaként elég ezt idéznem: *„Magyarország (...) keresztény kultúrájának védelme az állam minden szervének kötelessége.”*

Az átszervezett intézményeknek és kollégáknak immár ebben a szellemben lehet és kell dolgozniuk, létezniük – már ha ez létezésnek nevezhető.

Fel kéne szabadulni már!